

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 5

Частина II

**Одеса
2019**

УДК 311
ББК 60.6

Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 5. Частина II. – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – 224 с.

Автори:

Вітковська К. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Готліб І. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Милашко О. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю. О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Підгорний А.З. – к.е.н., професор, завідувач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорелова Т. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотоєнкова О. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Тарасова К. І. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Абалмасова М. П. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Агапченко К. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Березорудський А. М. – студент обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Богомаз О. О. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Бойко В. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Бурлаєва В. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,

Воскобойнік І. І. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Гаращенко О. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Зарічна Т. С. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Кот А. Г. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Любович А. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Манєва К. П. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Мівшук Ю. І. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Мотишена В. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Рубель Г. А. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Стародубцева Т. В. – студентка обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету,
Унтілов В. В. – студент обліково-економічного факультету Одеського національного економічного університету.

У збірнику наводяться результати дослідження студентів та викладачів кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів у деяких країнах світу, в Україні та окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

ЗМІСТ

Агапченко К.А., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз динаміки ліквідності комерційних банків України за період 2008 – 2018 рр.....	6
Бойко В.С., Вітковська К.В. Статистичний аналіз рівня безробіття в Україні.....	13
Агапченко К.А., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз динаміки грошової маси та грошового обігу в Україні.....	22
Березорудський А.М., Вітковська К.В. Статистична оцінка впливу факторів на рівень бідності населення.....	29
Абалмасова М.П., Готліб І.Г. Статистичний аналіз заробітної плати в Україні за 2010 – 2018 рр.....	36
Кот А.Г., Тарасова К.І. Статистичне дослідження доходів та витрат населення в системі оцінювання рівня життя.....	45
Абалмасова М.П., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз доходів та витрат населення деяких країн світу.....	55
Богомаз О.О., Самоусєнкова О.В. Аналіз діяльності інноваційних підприємств в промисловості України за 2012 – 2017рр.....	62
Гаращенко О.В., Підгорний А.З. Динаміка та перспективи розвитку вищої освіти в Україні.....	72
Мотишена В.В., Милашко О.Г. Статистичне дослідження структури та динаміки валового внутрішнього продукту.....	79
Зарічна Т.С., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз рівня людського розвитку в Україні.....	86
Воскобойнік І.І., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз рівня злочинності в Одеській області.....	92
Абалмасова М.П., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз фінансової діяльності підприємств Одеської області.....	99
Богомаз О.О., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження рівня цін в Україні.....	105
Бойко В.С., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження стану та розвитку страхового ринку в Україні.....	112
Мотишена В.В., Погорєлова Т.В. Особливості статистичного дослідження динаміки валютних курсів	120

Бурлаєва В.С., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження продовольчого ринку України.....	128
Любович А.А., Погорєлова Т.В. Статистичне дослідження земельних ресурсів та їх використання в Україні	134
Абалмасова М.П., Самотоєнкова О.В. Статистичний аналіз ринку інновацій в Україні.....	141
Агапченко К.А., Самотоєнкова О.В. Аналіз динаміки грошового ринку в Україні за 2008 – 2018 рр.....	147
Мившук Ю.І., Самотоєнкова О.В. Статистичний аналіз рівня доходів населення України.....	155
Рубель Г.А., Самотоєнкова О.В. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.....	163
Любович А.А., Милашко О.Г. Партнерство України з Францією: статистичний аспект	171
Бурлаєва В.С., Милашко О.Г. Партнерство України з Німеччиною. Статистичний аспект.....	180
Унтілов В.В., Милашко О.Г. Партнерство України з Великою Британією. Статистичний аспект	185
Богомаз О.О., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз використання інтернету в Україні	193
Бойко В.С., Ольвінська Ю.О. Порівняльний аналіз освіти в Україні та деяких країнах світу	198
Манєва К.П., Ольвінська Ю.О. Вплив інтернету на людський розвиток.....	207
Стародубцева Т.В., Ольвінська Ю.О. Вплив корупції на людський розвиток	212
Воскобойнік І.І., Вітковська К.В. Використання вибірових обстежень у соціальної статистиці	217

ДИНАМІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Гаращенко О. В.¹, Підгорний А. З.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, професор, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Гаращенко О. В., Підгорний А. З. Динаміка та перспективи розвитку вищої освіти в Україні. Досліджено основні тенденції розвитку вищої освіти в Україні за період з 1990-2018 роки. Відображено загальний стан кількості вищих навчальних закладів в залежності від рівня акредитації. Виявлено динаміку контингенту студентів ВНЗ. Проаналізовано основні проблеми розвитку вищої освіти в Україні.

Ключові слова: заклади вищої освіти, студенти, контингент, I-II рівень акредитації, III-IV рівень акредитації, тенденція, інститут, університет.

Harashchenko O. V., Pidgornyi A. Z. Dynamics and prospects of higher education in Ukraine. The main tendencies of the development of higher education in Ukraine for the period from 1990-2018 are investigated. The total number of higher education institutions is shown, depending on the level of accreditation. The dynamics of the contingent of university students is revealed. The main problems of the development of higher education in Ukraine are analyzed.

Keywords: institutions of higher education, students, contingent, I-II level of accreditation, III-IV level of accreditation, tendency, institute, university.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Гаращенко, О. В. Динаміка та перспективи розвитку вищої освіти в Україні [Текст] / О. В. Гаращенко, А. З. Підгорний // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 5. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2019. – С. 72 – 78.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Поняття освіти – досить складне й багатоаспектне. В найзагальнішому визначенні освіта – це процес і результат засвоєння людиною систематичних знань, умінь і навичок, розвиток розуму та почуттів, формування світогляду та пізнавальних інтересів [1, с. 5]. Все дедалі частіше освіта набуває особливого значення для нагромадження людиною професійних знань, навичок, мотивацій, для формування духовності, розуміння та пізнання людиною свого існування. Значно підвищується роль знань, їх

накопичення для виходу на новий рівень інформаційних технологій, докорінний вплив на соціальну природу людини [2,с.5]. Невід'ємною частиною освіти є вища. Так як вона допомагає людині відкрити нові горизонти та здобути знання більш ширшого профілю. Тому дослідження діяльності ВНЗ є одним із перших пріоритетів у сучасній Україні. Розвиток та становлення якісної та прозорої системи освіти може стати для суспільства вагомим кроком вперед та відкриє нові горизонти для суспільства України.

Аналіз досліджень та публікацій останніх років. Дослідженням ВНЗ займалися вітчизняні та зарубіжні вчені. Вагомий внесок у дослідження проблем та перспектив розвитку ВНЗ зробили такі вчені як: Ю.Канигіна, В.Гейця, І.Лукінова, В. Куценко, О.Созінова, В.І.Луговий, А.В.Горбань та інші. Разом із тим сучасний стан освіти потребує постійного моніторингу та вивчення серед науковців.

Виділення невиділених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні існує деяка невідповідність між знаннями, які студенти отримують у ВНЗ та сучасними реаліями. Однією з не менш головних проблем є проблема фінансування. Саме через невідповідність між завданнями освітньої політики та обсягами фінансування вища освіта перестає бути конкурентоспроможною. Паралельно від цього відбувається явне зниження якості освіти. Для дослідницьких університетів провідних країн притаманна активна роль у створенні навколо університетів інноваційної інфраструктури, яка забезпечує співпрацю освіти, науки, промисловості та бізнесу. Завдяки такій інтеграції роль університетів у розвитку інноваційної економіки є значною. Що стосується України, то вона не зможе увійти в родину високорозвинених європейських держав без технологічного оновлення виробництва і без опанування інноваційних важелів забезпечення конкурентоспроможності своєї економіки [3,с.2].

Метою статті є аналіз стану вищих навчальних закладів України, оцінка економічної діяльності та тенденцій розвитку вищої освіти та аналіз перспектив ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Вища освіта є фундаментом людського розвитку та прогресу суспільства, вона виступає гарантом індивідуального розвитку, створює інтелектуальний, духовний та виробничий потенціал суспільства. Розвиток держави, структурні перетворення економіки повинні гармонічно поєднуватися з реформою вищої освіти для задоволення потреб і прагнень людей, особливо молоді, до нової системи цінностей, відповідати вимогам людства щодо змін в усіх сферах суспільного життя [4,с.2]. Сучасна мережа вищих навчальних закладів формувалася в складних умовах. Її формування почалося ще в ХХ столітті і продовжується зараз. Сучасна система підготовки фахівців з вищою освітою формувалася на базі системи радянських часів, яка базувалася на принципах жорсткого державного регулювання мережі ЗВО, її галузевої та територіальної структури.

За часів незалежності в Україні відбулися значні зрушення в кількості та розміщенні по території країни закладів вищої освіти. Зараз в Україні функціонує 342 вищих закладів освіти I–II рівнів акредитації та 289 закладів III–IV рівнів акредитації. Динаміка загальноосвітніх закладів та чисельності учнів є визначним чинником розвитку вищої освіти в країні. Саме там формується контингент абітурієнтів – майбутніх студентів ЗВО. В останні роки в Україні відбулися суттєві зміни в кількості закладів вищої освіти та чисельності студентів.

Процес формування мережі ЗВО пережив два етапи. Перший етап – це етап 90-х рр., коли кількість закладів III-IV рівнів акредитації зростала швидше, а водночас із тим I-II рівнів акредитації зменшувалась. Уже на другому етапі формування мережі ЗВО з 2010-2018 роки кількість вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації почала скорочуватись значними темпами. У той же час необхідно відмітити, що ЗВО III-IV рівнів акредитації також почала скорочуватись. Динаміка ЗВО за 1990-2018 роки зображена на рисунку 1.

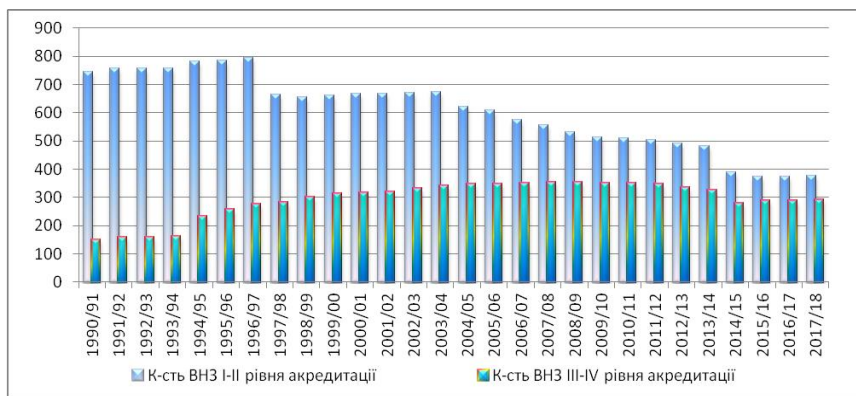

Рис. 1. Динаміка кількості закладів I-II та III-IV рівнів акредитації

Динаміка наведених на графіку показників, пояснюється дією низки чинників, таких як соціально-економічні та демографічні. У 90-ті роки відбулось зростання кількості закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації, як за рахунок відкриття нових так і в результаті перетворення закладів I-II рівнів акредитації в інститути та університети. Найбільша кількість ЗВО I-II рівнів акредитації спостерігалась у 1996/97 навчальних роках і складала 790 закладів, а III-IV рівнів акредитації у 2006/2007 роках.

У 90-х роках розпочалося масштабне відкриття нових навчальних закладах країни. Тим самим це привело до того, що в деяких областях України відбулося скорочення частки по кількості закладів вищої освіти, а також студентів. Серед таких областей були: Дніпропетровська, Одеська, Львівська та Харківська та місто Київ. Але з початку XXI століття почалася

стрімка тенденція до їх зростання, що наочно продемонстровано на рис.2.

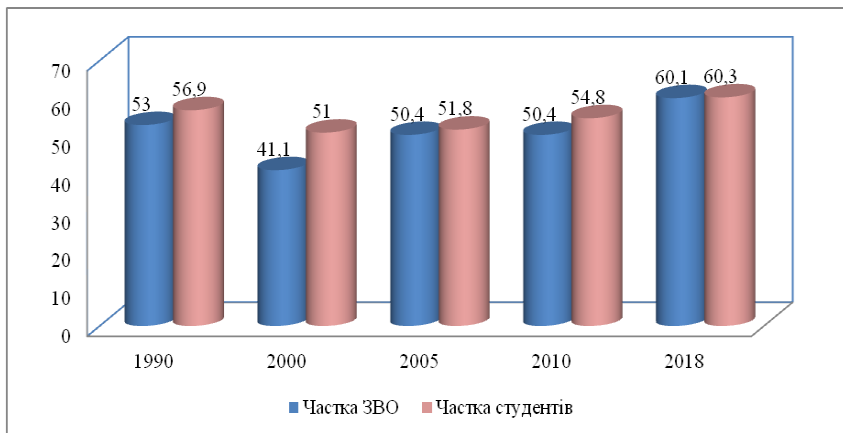

Рис. 2. Динаміка частки ЗВО та чисельності студентів у великих університетських центрах

На даному рисунку відмітимо зростання частки ЗВО та частки студентів. Насамперед це зумовлено тим, що в останні роки більшість студентів прагнуть навчатися у великих містах. Ще однією із причин є окупація АРК та Донецької і Луганської областей. На окупованих територіях залишилося 37 закладів вищої освіти, в яких на початок 2014-15 н.р. навчалось близько 220 тис. студентів.

Таким чином, можна констатувати факт, що в Україні утворилося 5 великих науково-навчальних центрів, де в 172 ЗВО навчається 803 тисячі студентів, а в решті областей, де знаходиться близько 117 закладів цей контингент нижчий і складає 527 тисяч студентів.

В цілому за оглядом ЗВО в Україні можна віднести такі негативні фактори, як відтік молоді із провінції, дефіцит фахівців та низький науково-педагогічний потенціал. На рисунку 3 представлено розподіл областей за кількістю закладів вищої освіти, з якого видно, що великі наукові центри розташовані на території країни таким чином, що теоретично забезпечують потреби регіонів у кваліфікованих кадрах, за рахунок випускників ЗВО, які навчалися в цих університетських центрах. Але практично цього не відбувається тому, що більшість випускників ЗВО розташованих у великих містах, як правило, не повертаються в провінцію.

Рис.3. Розподіл областей України за кількістю закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації у 2018році

На сьогоднішній день кількість ЗВО значно скоротилась у відношенні з 1990 роком. У таблиці 1. наводяться основні показники, які характеризують стан вищої освіти в Україні в порівнянні до минулих років.

Таблиця 1

Показники розвитку закладів вищої освіти в Україні за 1990-2018 рр.

Показники	1990	2000	2010	2018	2018 у % до	
					1990	2000
Кількість ЗВО I-II рівнів акредитації	742	664	511	372	50,1	56
Чисельність студентів, тисяч	757	528	354	209	27,6	39,6
Кількість ЗВО III-IV рівнів акредитації	149	315	350	289	94,0	91,7
Чисельність студентів, тисяч	881	1403	2245	1330	51	94,8

Виходячи з даних таблиці можемо стверджувати, що у 2018 році порівняно з 1990 роком кількість ЗВО I-II рівнів акредитації зменшилась на 50%, а порівнюючи з 2000 на 56%, а кількість студентів на 27,6% та 39,6% відповідно. Стосовно закладів III-IV рівнів акредитації спостерігаємо значну тенденцію скорочення. Так як у порівнянні з 1990 роком вони скоротились на 94%, чисельність студентів на 51%, а в порівнянні з 2000 роком на 91,7% , а кількість студентів на 94,8%.

Так як процес формування ЗВО пережив декілька етапів, точно так

само формувалась і чисельність студентів у ЗВО в Україні. Зараз в Україні у закладах I-II рівнів акредитації навчається 208,6 тисяч студентів, а III-IV рівнів акредитації 1330,0 тисяч осіб. Дані для порівняння чисельності студентів у ЗВО наведені на рисунку 4.

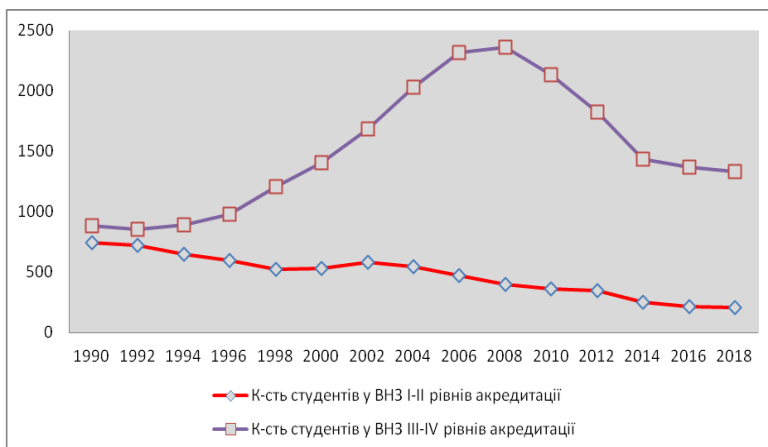

Рис.4. Динаміка чисельності студентів у ЗВО з 1990-2018 роки

На рисунку 4. чітко видно, що починаючи з 1990 року, коли кількість ЗВО III-IV рівнів акредитації зростає більш ніж у двічі, то чисельність студентів майже утричі. У 1991 році контингент студентів складав 881 тисячу, а вже у 2009 році він склав 2,4 мільйона. Зворотня тенденція спостерігалась серед закладів I-II рівнів акредитації. Так як їх кількість зменшувалась, тому відповідно і чисельність студентів зменшувалась. Про що свідчать дані 1991 року вони склали 757 тисяч осіб, а вже у 2009 році їх контингент знизився до 400 тисяч. Вже на другому етапі розвитку ЗВО у 2010-2018 роках кількість студентів закладів I-II рівня акредитації продовжувало скорочуватись і уже у 2018 році порівняно з 2011 роком їх чисельність зменшилась майже на 58%. Також за цей період скоротився контингент і студентів III-IV рівнів акредитації. У 2018 році у закладах вищої освіти навчалося 1330 студентів, що складає 56% від чисельності 2010 року.

Висновки. В роботі проаналізовано статистичні дані щодо чисельності ВНЗ в Україні та кількості студентів в них. Серед основних тенденцій виявлені тенденції до зниження ВНЗ I-II та III-IV рівнів акредитації. Зазначимо, що за останні 10 років кількість закладів I-II рівнів акредитації зменшилась на 31,1%, а III-IV рівнів на 17,2%. При аналізі було виявлено, що контингент студентів скорочується, саме тому закриваються ВНЗ. Таким чином кількість студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації скоротилася на 42,3%, а III-IV рівнів на 37,6%. Найбільшими учбовими центрами України є Одеська, Київська, Дніпропетровська,

Львівська та Харківська області. Це є слідством процесу провінціалізації вищої освіти в Україні. Можемо зробити висновок, що однією із найважливіших проблем скорочення контингенту студентів є демографічна криза в Україні, яка почалася вже давно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайченко І.В. Педагогіка. Київ 2010-5с.
2. Освіта як важливий інструмент консолідації суспільства.-[Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://lt.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>
3. Наукова та інноваційна діяльність: проблеми розвитку та шляхи їх подолання.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kpi.ua/print/4024>
4. Актуальні проблеми вдосконалення навчального процесу: Тези доповідей та повідомлень учасників II конференції шкоди педагогічної майстерності Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого/За редакцією В.В.Комарова. – Х.:Нац.юр.акад.України, 2008. -149с.
5. Підгорний, А. З. Соціально-демографічна статистика: Підручник / А .З. Підгорний, О. В. Самотоєнкова, Ю. О Ольвінська, К. В. Вітковська. - Одеса: ОДЕУ, 2017. – 408 с.
6. Самотоєнкова О. В. Соціальна статистика: навчальний посібник / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2009. – 102 с.
7. Проблеми управління фінансами вищих навчальних закладів: Монографія // За заг. ред. канд. економ. наук, професора А.З. Підгорного – Одеса: ФОП Гуляєва В.М., 2017. – 152 с.
8. Підгорний, А. З. Проблеми формування контингенту абітурієнтів ВНЗ в умовах соціально-демографічної кризи [Текст] / А. З. Підгорний, Т. С. Корольова // Управління підприємством: проблеми та шляхи їх вирішення : IV міжнар. наук.-практ. конф., 1-3 жовтня 2009 р. : матер. конф. – Севастополь-Донецьк, ДонНУЕТ. – С. 153-156.
9. Любич, А. А. Аналіз середньої освіти в Україні [Текст] / А. А. Любич, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина III – Одеса, ОНЕУ. – 2018. – С. 14 – 20.
10. Шапа, А. О. Влияние образования на фертильность в условиях развития человеческого потенциала [Текст] / А. О. Шапа, Ю. О. Ольвинская // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 2 – Одеса, ОНЕУ. – 2016. – С. 94 – 102.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ВИПУСК 5

Частина II

**Одеса
2019**